

Devínsky hrad v 15. storočí

VERONIKA PLACHÁ — JANA HLAVICOVÁ

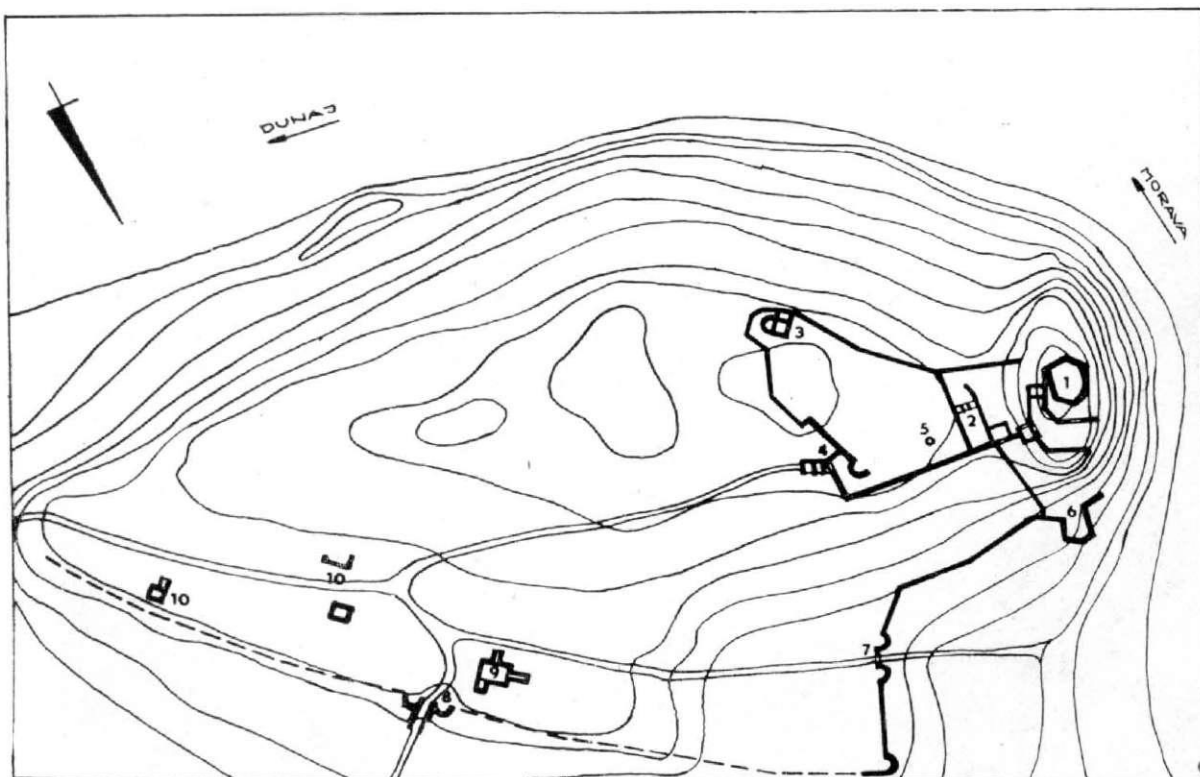
Najväčší stavebný rozvoj Devína, ako stredovekého hradu, spadá do obdobia prvej polovice 15. storočia. V tom čase patril Devín poprednému uhorskému veľmožovi — ríšskemu palatínovi Mikulášovi z Gary, ktorý dostal hrad najskôr do zálohy a potom do dedičného držania od kráľa Žigmunda.

V zachovanej listine bratislavskej kapituly z 26. mája 1419 možno čítať, že Mikuláš Garay, uhorský palatín, dostal do zálohy Devínsky hrad pre seba a pre svojich potomkov mužského pohlavia.

V čase, keď sa hrad stal majetkom Garayovcov, bolo Slovensko v bezprostrednom styku s husitským revolučným hnutím. Uhorskí magnáti začali horúčkovite opevňovať hranice, podľa nariadenia kráľa Žigmunda. Devín patril medzi strážne hrady na moravsko-slovenskom pomedzí.

Začiatkom roku 1428 sa uskutočnila prvá husitská výprava na Slovensko, vedená Prokopom Holým.

V päťdesiatych rokoch 15. storočia sa na juhozápadnom Slovensku zmoc-

Obr. 1. Situácia hradu v 15. storočí. 1 — Veža z 13. storočia. 2 — Prvá šijová priekopa. 3 — Garayovský palác. 4 — Vstup do stredného hradu. 5 — Hradná studňa. 6 — Polygonálna bašta. 7 — Západná brána. 8 — Severná brána. 9 — Strážnica. 10 — Objekty vo východnej časti hradného areálu.

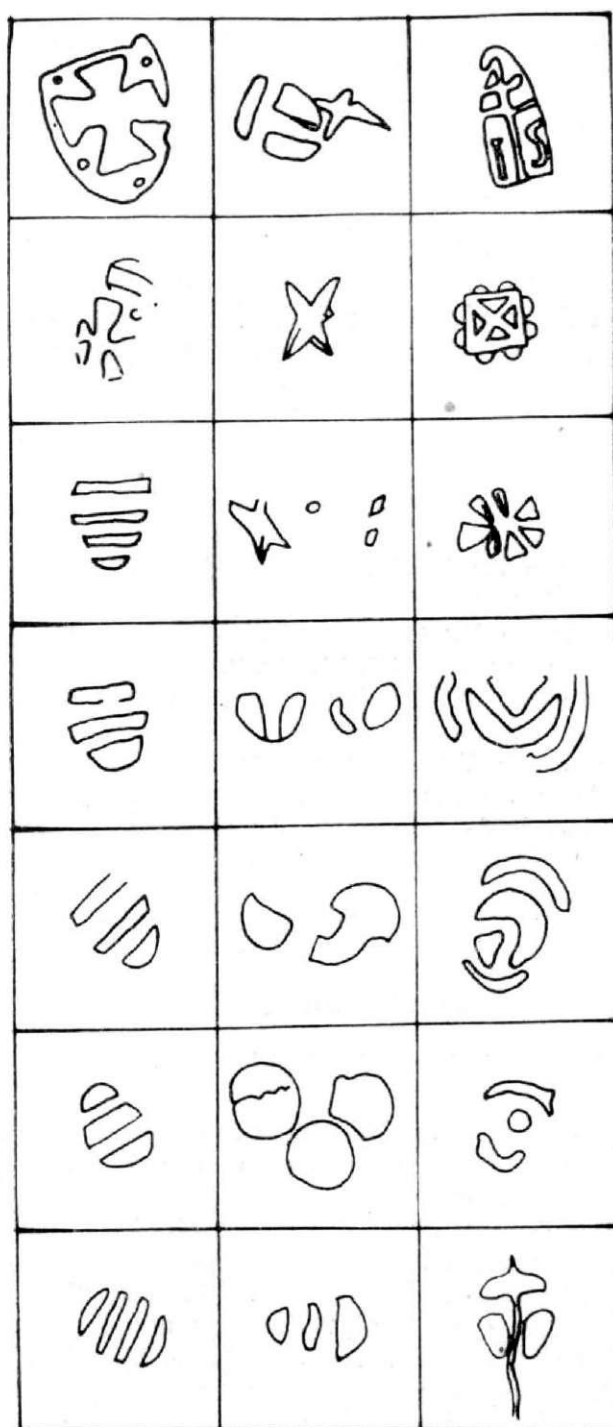
Obr. 2. Stredný hrad.

Obr. 3. Spodná časť architektúry vo východnej časti hradu.

nili niekoľkých významných bodov bratricke roty Vaňka z Rachmanova. V tom čase zomrel Ladislav Garay, syn palatína Mikuláša Garaya, ktorý zdedil hrad po otcovi. Podľa názoru V. Janoucha Vaněk z Rachmanova pomohol v roku 1460 získať Devínsky hrad grófom z Jura a Pezinka.

Devínsky hrad si až do dvadsiatych rokov 15. storočia kedy ho získali Garayovci, zachoval svoju podobu z 13. storočia. Pozostával zo šesťbokej veže na vrcholku skalného brala. Vstup do nej bol chránený malým preddvorím a šijovou priekopou. Počas panstva Garayovcov bol hrad rozšírený východným smerom a zabral veľkú časť návršia (obr. 1). Celá táto nová plocha bola obohnaná hradobným múrom. Bolo zdokonalené i opevnenie pôvodnej šesťbokej veže — tzv. horného hradu. Šijová priekopa bola obmurovaná a preklenutá

Obr. 4. Ukážky kolkov z keramiky.

mostom. V juhozápadnej časti nového priestoru bol vybudovaný Garayovský palác, chránený z východnej strany druhou šijovou priekopou. Vstup novovzniknutého nádvorja bol zo severovýchodu chránený mohutným štitovým múrom, polkruhovou vežou a malou priekopou s padacím mostom. V severozápadnej časti nádvorja bola vykopaná studňa, ktorej plášť, vymurovaný z pieskovcových kvádrov bol opatrený nezvyčajným množstvom kamenárskych značiek rôznych typov (obr. 2).

V opevňovaní hradu sa ďalej pokračovalo v jeho severozápadnej časti, v smere prístupovej cesty od Moravy, vybudovaním polygonálnej bašty, hradobného múru a západnej brány.

V opevňovacích prácach pokračovali aj páni z Jura a Pezinka. Do starého valu, ktorý chránil zo severu ešte veľkomoravské hradisko a podľa výskumov J. Dekana pochádza z doby rímskej, bola vstavaná severná brána. V jej blízkosti archeologický výskum v roku 1968—1970 odkryl spodnú časť architektúry patriacej hradnej stráži.

Vo východnej časti hradného areálu boli výskumami v roku 1972 až 1979 odkryté zvyšky troch menších architektúr, datovaných mincami, keramickým a kovovým materiálom do 15. storočia (obr. 3, 4). V tejto časti hradu nebol ešte ukončený systematický výskum. Nie je preto možné s určitosťou povedať, či tieto architektúry dokladajú prežívanie osady z 11. a 12. storočia, ktorá bola výskumom v priestoroch dolného hradu odkrytá a zasahuje až do východnej časti hradného areálu, alebo či ide o menšie stavby hospodárskeho charakteru, patriace priamo k vybaveniu hradu.

Použitá literatúra

- Dekan J.: Výskum na Devíne r. 1950, Archeologické rozhledy III—1951, s. 164 až 168.
- Janouch V.: O prvom súkromnom majiteľovi kráľovského hradu Devína, Slovenský denník 1936 č. 51, str. 2.
- Janouch V.: Grófi zo sv. Jura a Pezinka na Devíne, Slovenský denník 1936, č. 64, str. 2.
- Janouch V.: Garayovci na Devíne, Slovenský denník 1936, č. 89.
- Menclová D.: Stavební vývoj hradu Děvína, Sborník Bratislava 1937 str. 23—47.
- Plachá V.—Hlavicová J.: Osídlenie Devína v 10. až 12. storočí. Archeologia historica 3, 1977, s. 231—241.

Zusammenfassung

Burg Devin im 15. Jahrhundert

Die intensivste Bauentwicklung der Burg Devin fällt in die erste Hälfte des 15. Jahrhunderts, als sie an den ungarischen Magnaten, Palatin Mikuláš von Gary als Privatbesitzer fiel.

Damals stand das mährisch-slowakische Grenzgebiet in engen Kontakten mit der hussitischen Revolutionsbewegung und dieser Tatsache sind auch die umfangreichen Befestigungsarbeiten zu verdanken, die auf der Burg durchgeführt wurden.

Die einst königliche Burg aus dem 13. Jahrhundert bestand aus einem sechseckigen Turm mit Vorhofgelände. Die Garay-Dynastie erweiterte die Burg in östlicher Richtung, der neuentstandene Burghof nahm einen großen Teil der Anhöhe ein, die ganze neu verbaute Fläche wurde mit einer Burgmauer umgeben und man er-

richtete im südöstlichen Teil einen Palast. Auch der Nordwestteil der unteren Burg wurde mit polygonalen Basteien, einer Burgmauer und dem Westtor befestigt. In den alten Wall, der die Burg von Norden schützte, wurde das Nordtor gebaut, in dessen Nähe die Wachstube stand.

Im Ostteil des Burgareals legten die Untersuchungen die unteren Partien dreier kleinerer Architekturen aus dem 15. Jahrhundert frei, die entweder zur überlebenden Siedlung aus dem 11. und 12. Jahrhundert oder zum Wirtschaftszubehör der Burg gehört hatten.

Verzeichnis der Abbildungen

Abb. 1. Situation der Burg im 15. Jahrhundert. 1 — Turm aus dem 13. Jahrhundert, 2 — Erste Grabenbrücke, 3 — Der Garay-Palast, 4 — Eintritt in die mittlere Burg. 5 — Burgbrunnen. 6 — Polygonale Bastei. 7 — Westtor. 8 — Nordtor. 9 Wachstube. 10 — Objekte im Ostteil des Burgareals.

Abb. 2. Die mittlere Burg.

Abb. 3. Unterpatrien der Architektur im östlichen Burgteil.

Abb. 4. Keramische Stempel.

